บทความวิจัย

การศึกษาความต้องการการพัฒนากิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ*

THE STUDY OF THE DEVELOPMENT NEEDS OF ELDERLY CARE ACTIVITIES AT THE HEALTH REHABILITATION AND ELDERLY POTENTIAL DEVELOPMENT CENTER

ประสิทธิ์ ดิษสระ*, ดิเรก นุ่นกล่ำ, ไพรัตน์ ฉิมหาด

Prasit Dissara*, Direk Nunklam, Pairat Chimhad

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Social Development, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: langlunla1973@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน และการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 19,964 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์ ส่วนเชิงปริมาณใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงในชีวิต ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีระดับความต้องการในการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมั่นคงในชีวิต มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 4.39) รองลงมา คือ ด้านการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.22) และ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{x}$ = 3.85) มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ พบว่า 1) ด้านความมั่นคงในชีวิต ควรมีกิจกรรมออกกำลังกายตามความเหมาะสม 2) ด้านการศึกษา ควรมีการส่งเสริมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ด้านเศรษฐกิจ ควรมีกิจกรรมอบรมอาชีพ กิจกรรมศึกษาดูงานการฝึกอาชีพในหน่วยงานต่าง ๆ 4) ด้านสังคม ควรมีกิจกรรมรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การดูแลผู้สูงอายุในชุมชน, การบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ, ศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

---

* Received 3 June 2025; Revised 22 June 2025; Accepted 25 June 2025

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the development of the administration of elderly care activities of the Center for Health Rehabilitation for the Development of Elderly Potential, Nakhon Si Thammarat Municipality, and 2) to study the suggestions on the guidelines for the development of the administration of elderly care activities of the Center for Health Rehabilitation for the Development of Elderly Potential, Nakhon Si Thammarat Municipality. The research design is a mixed-methods approach consisting of qualitative research involving structured interviews with 20 key informants, and quantitative research using questionnaires administered to a population of individuals aged 60 years and above in the municipal area, totaling 19,964 people. The sample size of 380 respondents was determined using Krejcie & Morgan's ready-made table. For qualitative data analysis, information gathered from the interviews. For quantitative analysis, statistics such as percentages, means ($\bar{\bar{x}}$), and standard deviations (S.D.) were used, followed by interpretation. The research findings were as follows; The study identified four key dimensions of elderly care activity administration development: Life security Education Economic support Social engagement. Overall the elderly in the Nakhon Si Thammarat Municipality exhibited a high level of needs regarding the development of elderly care activity management across all four dimensions ($\bar{\bar{x}}$ = 4.38). When analyzed by individual dimension (ranked by mean score in descending order): Life security showed the highest demand ($\bar{x}$ = 4.39) Education ranked second ($\bar{x}$ = 4.22) Economic support ($\bar{x}$ = 3.85) and [implied fourth dimension] showed relatively lower but still significant needs. Recommendations for development guidelines. The development of elderly care activity administration 1) Life Security Dimension: Provide age-appropriate exercise activities. 2) Education Dimension: Promote lifelong learning initiatives. 3) Economic Dimension: Organize vocational training workshops visits to vocational training organizations. 4) Social Dimension: Organize traditional water-pouring ceremonies to seek blessings from elders.

Keywords: Elderly Care in the Community, Administration of Elderly Care Activities, Health Rehabilitation Center, Local Administrative Organization

บทนำ

สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่อัตราการเกิดลดลง ส่งผลให้สัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับประชากรในวัยอื่น (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564) การเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุควรจะร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ระดับ

บุคคล ชุมชนและประเทศ มีการเตรียมวางแผนการออม การใช้ชีวิตในบั้นปลาย การร่วมมือกันในชุมชน การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ การปรับตัวทางด้านสังคมและจิตใจของผู้สูงอายุ รวมทั้งการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุนและการออมเพื่อเตรียมพร้อมเมื่อถึงวัยผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ มีภารกิจหลักในการจัดกิจกรรมและบริการเพื่อดูแลผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติสุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม อย่างไรก็ตาม ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาการบริหารกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงหลายปัจจัย ทั้งด้านความมั่นคงในชีวิต การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) และมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมของการจัดบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (ระพีพรรณ คำหอม, 2564) แต่ยังขาดการศึกษาเฉพาะในบริบทของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในระดับเทศบาล โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ซึ่งมีบริบททางวัฒนธรรมที่เฉพาะเจาะจง

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุดังกล่าว ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจด้านการดูแลผู้สูงอายุในบริบทที่ใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ศึกษาจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน

380 คน โดยสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเทศบาลนครนครศรีธรรมราช แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม โดยนำมาคัดแยกตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540)

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร จากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้วศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุเป็นหลัก โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 กลุ่ม รวม 20 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารเทศบาล จำนวน 4 คน กลุ่มพนักงานเทศบาล จำนวน 4 คน กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จำนวน 4 คน กลุ่มญาติผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จำนวน 4 คน และกลุ่มประธานชุมชน จำนวน 4 คน เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยมีกระบวนการและขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้อง รวบรวมคำตอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุม เข้าใจง่าย โดยแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง จากข้อคำถาม เช่น ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านความมั่นคงในชีวิต ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ควรเป็นอย่างไร? วิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน สถานภาพ การอยู่อาศัย เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคงในชีวิต 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสังคม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย ถึงนายกเทศมนตรีนครนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อความในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้ทั้งหมด 380 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยการตีความ สร้างข้อสรุป จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป แบบบรรยายเชิงพรรณนา วิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช สามารถแจกแจงรายละเอียดของบริบทโดยรวม โดยแยกผลของการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยรวม (n=380)

พัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ	ระดับการพัฒนาการบริหารกิจกรรม		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ด้านความมั่นคงในชีวิต	4.39	0.64	มาก
2. ด้านการศึกษา	4.22	0.72	มาก
3. ด้านเศรษฐกิจ	3.85	0.84	มาก
4. ด้านสังคม	4.16	0.75	มาก
รวม	**4.38**	**0.52**	**มาก**

จากตาราง พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีระดับความต้องการในการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครศรีธรรมราช โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.38)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ พบว่า ด้านความมั่นคงในชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$=4.39, *S.D.*=0.64) รองลงมา ได้แก่ ด้านการศึกษา ($\bar{x}$=4.22, *S.D.*=0.72) ส่วนด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$=3.85, *S.D.*=0.84) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ดังนี้

2.1 ด้านความมั่นคงในชีวิต ผู้สูงอายุมีความต้องการในการพัฒนากิจกรรมด้านสุขภาพโดยเฉพาะการจัดให้มีกิจกรรมและสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย การจัดบริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ถึงชุมชน และการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ (สุธีรา ประดิษฐ์ผล, 2568) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า: "ผู้สูงอายุต้องการพื้นที่ออกกำลัง

กายที่ปลอดภัย มีอุปกรณ์ที่เหมาะกับวัย และอยากให้มีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง" (ฉลอง ไชยรักษา, 2568)

2.2 ด้านการศึกษา ผู้สูงอายุมีความต้องการในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมให้ความรู้ในด้านที่ผู้สูงอายุสนใจ เช่น การใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง และการเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตวัยเกษียณ (สิรินทร บัญชา, 2568) สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า: "ผู้สูงอายุหลายคนอยากเรียนรู้การใช้สมาร์ทโฟน เพื่อติดต่อกับลูกหลานและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แต่ไม่มีใครสอนอย่างเป็นระบบ" (รัชนีพรรณ ณ นคร, 2568)

2.3 ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีความต้องการในการพัฒนาอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับวัย การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และการจัดหาตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ (บุญเสริม อบอุ่น, 2568) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ "ผู้สูงอายุบางส่วนยังมีความต้องการทำงานหารายได้เสริม โดยเฉพาะงานที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ขาดการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และช่องทางการตลาด" (กรรณิการ์ ระแบบเลิศ, 2568)

2.4 ด้านสังคม ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้สูงอายุถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ทั้งด้านภูมิปัญญา ประสบการณ์ และบทบาททางสังคม การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอย่างเหมาะสม และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีความสุข และเป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่คนวัยอื่น (นันทนา เหมไพบูลย์, 2568) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า ควรมีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ พร้อมทั้งเน้นความสำคัญของการสร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน (วงศ์วชิร โอวรารินท์, 2568)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ดังนี้ การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความมั่นคงในชีวิตมีค่าเฉลี่ยมากสุด รองลงมา คือ ด้านการศึกษา และ ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล กองทรัพย์เจริญ (ศศิวิมล กองทรัพย์เจริญ, 2563) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตตำบลตาสิทธิ์ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัวเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีความต้องการด้านนันทนาการและการสร้างบริการและเครือข่าย การเกื้อหนุนต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการด้านรายได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปี่ยมอำพร ช่วยบำรุง (เปี่ยมอำพร ช่วยบำรุง, 2564) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสงจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ผู้สูงอายุมีความต้องการ ด้านความมั่นคง และด้านนันทนาการ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริการสังคม ส่วนด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการทำงานและการมีรายได้ ผู้สูงอายุมีความต้องการน้อยที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านความมั่นคงในชีวิต ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความมั่นคงในชีวิต อยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุต้องการได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำ และต้องการได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความปรารถนาจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีร่างกายที่แข็งแรง ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเสื่อมถอยทางด้านร่างกาย จึงควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม ได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นัสมล บุตรวิเศษ และอุปริฏฐา อินทรสาด ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ความแข็งแรงของร่างกาย การมีสมาธิในการทำงาน ความพึงพอใจที่ได้ผูกมิตรกับคนอื่น และชีวิตความเป็นอยู่ภาพรวม ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม (นัสมล บุตรวิเศษ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับแนวติดขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้รับรองหลักการการมีเสรีภาพสำหรับผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุควรได้รับอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างเพียงพอ โดยการมีรายได้ การสนับสนุนของครอบครัวและชุมชน และการช่วยเหลือตนเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ซึ่งกล่าวว่า สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อพัฒนาการทุก ๆ ด้านในตัวบุคคล สุขภาพถือเป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิต ปัจจุบันสุขภาพวางอยู่บนฐานที่ว่าด้วยเรื่องสุขภาวะ ทั้งมิติทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางปัญญา (จิตวิญญาณ) รวมทั้งมิติของคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสุขภาพและระบบสุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องของระบบการแพทย์เพียงอย่างเดียวแต่เป็นเรื่องความร่วมมือกันของสังคม บทบาทที่สำคัญจึงจำเป็นต้องร่วมสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ ด้วยการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้บุคคลเกิดสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย และเอื้อต่อการมีสุขภาพดี สามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ ร่วมสร้างวัฒนธรรมของการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และร่วมกันสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข (กุนนที พุ่มสงวน, 2567) 2) ด้านการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยต้องการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อผู้สูงอายุในชุมชน และต้องการให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีความสนใจที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ มีทักษะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสะดวกสบาย เหมาะสมกับยุคสมัย โดยไม่ถูกปิดกั้นเนื่องด้วยความจำกัดด้านอายุ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกรมกิจการผู้สูงอายุ ที่ว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การช่วยให้สามารถเติบโตและพัฒนาตนเอง

ได้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาสามารถช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก และการเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ในช่วงวัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2568) นอกจากนี้ การศึกษายังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และทักษะอื่น ๆ ที่สำคัญในโลกปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านการศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งปัจจุบันสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ส่งเสริมกิจกรรมทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตลอดจนการเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ งามรดา ประเสริฐสุข และคณะ ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่า แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้านการศึกษา คือ ควรมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและมีความเหมาะสม ควรจัดสถานที่เพื่อเป็น แหล่งค้นคว้าให้กับผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป และแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม หรือด้อยโอกาสทางการศึกษา ก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ความพิการ ความบกพร่องด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้ยากจน และผู้ด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา (งามรดา ประเสริฐสุข และคณะ, 2564)

3) ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุต้องการให้มีการฝึกอาชีพที่เหมาะสมความถนัดของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีงานอดิเรกเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และทำให้มีรายได้เพิ่มอีกด้วย รวมทั้งจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุไปศึกษาดูงานอาชีพอื่นต่างถิ่นที่ผู้สูงอายุสนใจจะได้นำมาเป็นงานเสริมได้อีกด้วย เช่น งานหัตถกรรม งานจักสาน งานฝีมือ และงานประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังต้องการมีงานทำและมีรายได้เพื่อช่วยเหลือคนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมกิจการผู้สูงอายุ เรื่อง ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า ในวัยทำงานการประกอบอาชีพเป็นที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ แต่เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีรายได้ลดลงหรือขาดรายได้ประจำ เนื่องมาจากอายุพ้นเกณฑ์การจ้าง และสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยให้สามารถทำงานได้เช่นวัยหนุ่มสาว ขณะที่ความจำเป็นในการใช้จ่ายมีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะรายจ่ายด้านสุขภาพ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560) จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุ มาจากบุตร รองลงมามาจากการทำงาน ส่วนรายได้จากการออมพบว่ามีค่อนข้างน้อยมาก เนื่องจากการมีเงินออมต้องเก็บออมตั้งแต่ในวัยหนุ่มสาวซึ่งยังสามารถทำงานได้ และต้องใช้ระยะเวลาต่อเนื่องยาวนานพอสมคว ร การบริหารจัดการกับเงินหรือรายได้ที่มีอยู่ จึงมีความสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยปราศจากความวิตกกังวล (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ฤดีมาศ พุทธมาตย์, โรจนี จินตนาวัฒน์,ลินจง โปธิบาล ซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา ว่าประกอบด้วยมิติต่างๆ 5 มิติ คือ ความสามัคคีปรองดอง การพึ่งพาอาศัยกันและกัน ความสงบสุขและการยอมรับ การเคารพนับถือ และความเบิกบาน โดยมิติการพึ่งพาอาศัยกันและกันคือผู้สูงอายุแสดงความรู้สึกสบายใจ มีความสุขในการที่ตนเองได้ทำตนเป็นประโยชน์หรือช่วยเหลือลูกหลาน บุคคลใน

ครอบครัว ในขณะเดียวกันบุคคลในครอบครัวหรือลูกหลานตอบแทนโดยการเลี้ยงดู ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในยามเจ็บป่วย ความสบายใจเกิดจากการมีคุณค่าในตนเองที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีประโยชน์แก่ลูกหลาน มิใช่พึ่งพาลูกหลานฝ่ายเดียว โดยการประกอบอาชีพที่สามารถทำที่บ้านได้ หรือการเข้ากลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ เช่น กลุ่มศิลปะ หัตถกรรม กลุ่มงานประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์และพวงหรีด เป็นต้น (ฤดีมาศ พุทธมาตย์ และคณะ, 2563)

4) ด้านสังคม ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุด้านสังคมอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุต้องการให้มีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็น จัดเวที หรือสถานที่ ให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถ ควรมีหน่วยอาสาด้านความมั่นคงในชุมชน คอยสอดส่อง ดูแลให้คำแนะนำด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุตรหลาน คนในครอบครัว ชุมชน ได้มีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุ ปรับปรุงอัตราการจ่ายเบี้ยยังชีพให้เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน จัดให้มีเจ้าหน้าที่ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ที่มาใช้บริการในสถานที่ราชการ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนาตนเองในการเสริมสร้างทักษะต่อการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับวัย มีการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุเป็นประจำ และต้องการให้มีการเชิญผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่และให้เห็นว่าตนเองยังคงมีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นัทนัน ศิริเจริญ ซึ่งกล่าวว่า ระดับความสุขของผู้สูงอายุจะมีทั้ง 2 ด้านที่เท่าๆ กัน คือ ทั้งมีความพึงพอใจและไม่พึงพอใจอย่างละใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การได้พูดคุยกับลูกหลานเป็นประจำ โดยมีความต้องการทางด้านร่างกาย คือ อยากให้ตนเองแข็งแรงเพียงพอที่จะทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องเป็นภาระของลูกหลานมากนัก มีความต้องการทางด้านจิตใจ คือ อยากให้ลูกหลานทักทายพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ อยากให้สอบถามสารทุกข์สุกดิบกับผู้สูงอายุเป็นประจำ มีความต้องการทางด้านสังคม เศรษฐกิจ คือ อยากให้ลูกหลานช่วยพาไปร่วมกิจกรรมนอกบ้านบ้าง ช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายพื้นฐานรายเดือนให้ด้วย การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจ และการให้อภัย จึงควรตอบสนองโดยการเอาใจใส่พูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ฟังผู้สูงอายุเล่าประสบการณ์ชีวิต ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เช่น การจัดงานวันเกิด การพาผู้สูงอายุไปท่องเที่ยวตามโอกาสและสถานที่ที่เหมาะสม การแสดงให้เห็นความสำคัญของวันสงกรานต์ซึ่งเป็นผู้สูงอายุแห่งชาตินอกจากนี้ผู้สูงอายุยังต้องการมีกิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะเพื่อน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น จึงควรตอบสนองความต้องการโดยแสดงความยินดีที่จะพาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสม ตามที่ผู้สูงอายุต้องการและพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและสังคมที่เหมาะสมตามกำลังความสามารถที่จะทำได้ (นัทนัน ศิริเจริญ, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมกิจการผู้สูงอายุ เรื่อง ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ซึ่งกล่าวว่า การที่ผู้สูงอายุมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น หรือมีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินการ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในสังคมของผู้สูงอายุจะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุหรือชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ การจัดการและทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และยังรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัว ชุมชน และสังคม การเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุจากการที่ได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ได้รับการยอมรับ และเกิด

ความตระหนักในคุณค่าของตนเองที่มีต่อชุมชน สร้างความภาคภูมิใจต่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์ ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช องค์ความรู้ที่ได้การวิจัยตามโมเดล ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช พบว่า การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติหลัก ได้แก่ ความมั่นคงในชีวิต การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้ออกแบบการวิจัยที่ครอบคลุมความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุยุคใหม่ มีการดำเนินงานตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ได้แก่ 1) มิติด้านความมั่นคงในชีวิต Life stability “ชีวิตมั่นคง” มีการตรวจสุขภาพประจำปีแบบต่อเนื่องร่วมกับการให้ความรู้ด้านโภชนาการเฉพาะบุคคล สนับสนุนเบี้ยยังชีพและโครงการสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่งเสริมที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัย การสร้างเครือข่ายสนับสนุนและพัฒนาชมรมผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และดูแลกันเองในชุมชน 2) มิติด้านการศึกษา Lifelong Learning “เรียนรู้ตลอดชีวิต” การเรียนรู้ยุคดิจิทัล ฝึกทักษะเทคโนโลยีที่ปรับระดับตามความสามารถของผู้สูงอายุเพื่อเสริมความรู้เทคโนโลยีใหม่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนออกแบบเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน การออกแบบหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พัฒนาเป็นศูนย์ฝึกทักษะ

ระหว่างวัย Intergenerational learning 3) มิติด้านเศรษฐกิจ Self-sufficient “พึ่งพาตนเองได้” การสร้างอาชีพที่เหมาะสม เน้นงานแปรรูปและงานฝีมือที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนอาชีพเหมาะสมกับวัย พัฒนาอาชีพเสริมที่ถนัด การตลาดสมัยใหม่สอนการใช้ online platform ในการขายสินค้าจัดการตลาด แหล่งจำหน่าย สร้างแบรนด์เฉพาะสำหรับสินค้าผู้สูงอายุ 4) มิติด้านสังคม Live meaningfully together “อยู่ร่วมอย่างมีคุณค่า” การออกแบบเมืองที่เป็นมิตรโดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สวัสดิการแบบมีส่วนร่วม เช่น ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer support) จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อมโยงทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะและศาสนา ส่งเสริมบทบาทในครอบครัวและชุมชน สนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาจุดเด่นในการบูรณาการ 4 มิติสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างครบวงจร โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างแนวทางป้องกันด้านสุขภาพ การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ปรับได้ตามความต้องการ การสร้างอาชีพจากทุนทางวัฒนธรรม การออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นโมเดลต้นแบบสำหรับชุมชนอื่นๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย และงานวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังการดำเนินงาน และการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้โครงการยั่งยืนในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุของศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช" ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อสร้างระบบการดูแลที่ครอบคลุม ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบันและอนาคต โดยได้สรุปข้อเสนอแนะสำคัญไว้ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ข้อเสนอเชิงนโยบาย ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ และข้อเสนอ เพื่อการวิจัยในอนาคต โดยมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านสวัสดิการ สุขภาพ และการมีส่วนร่วมในสังคม 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เทศบาลนครนครศรีธรรมราชควรพิจารณากำหนดนโยบายที่ครอบคลุมและยั่งยืนเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว โดยมีข้อเสนอหลักดังนี้ 1.1) การจัดตั้งกองทุนในชุมชน เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้และขาดที่พึ่ง ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีรายได้เพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐาน 1.2) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เข้าถึงง่ายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยเน้นทั้งการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษา ฟื้นฟู และส่งเสริมการดูแลที่บ้าน โดยมีชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น องค์กรไม่แสวงหากำไร มูลนิธิ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มทรัพยากรในการจัดกิจกรรมและบริการให้แก่ผู้สูงอายุ 1.3) การจัดโครงการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เพื่อลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การศึกษาดูงานเชิงวัฒนธรรม 1.4) การเพิ่มอัตรากำลังบุคลากร สำหรับการทำงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้มีบุคลากรเพียงพอและมีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ในระดับการดำเนินการจริง เทศบาลควรพัฒนาและประยุกต์ใช้แนวทางต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 2.1) การใช้เทคโนโลยีเพื่อดูแลความปลอดภัยของผู้สูงอายุ เช่น ระบบแอปพลิเคชัน โทรศัพท์สมาร์ทโฟน หรือกล้องวงจรปิด พร้อมทั้งจัดให้มีการตรวจเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ 2.2) การให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีฟรี อย่างน้อย

ปีละหนึ่งครั้ง เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน 2.3) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ 2.4) การส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และสร้างความสัมพันธ์ในสังคม 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเสริมสร้างฐานข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในอนาคต การศึกษาวิจัยควรมีการขยายขอบเขต ดังนี้ 3.1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเข้าใจสาเหตุเชิงลึกและสามารถปรับปรุงนโยบายได้ตรงจุด 3.2) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาในการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ เพื่อจัดทำนโยบายสนับสนุนโครงการที่ครอบคลุมทั่วทั้งเขตเทศบาล 3.3) ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและประสบการณ์จริงของผู้เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ด้านการเรียนรู้สังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

_____. (2564). คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมกิจการผู้สูงอายุ.

_____. (2568). สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.dop.go.th/th/know/1/926

กรรณิการ์ ระแบบเลิศ. (24 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)

กุนนที พุ่มสงวน. (2567). สุขภาพ และการสร้างเสริมสุขภาพ : บทบาทที่สำคัญของพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(2), 10-11.

งามรดา ประเสริฐสุข และคณะ. (2564). การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 4(2), 73-74.

ฉลอง ไชยรักษา. (24 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)

นัทนัน ศิริเจริญ. (2560). ความต้องการของผู้สูงอายุสำหรับการสื่อสารสุขภาพกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อช่วยให้เกิดความสุข. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8(2), 89-122.

นันทนา เหมไพบูลย์. (24 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)

นัสมล บุตรวิเศษ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทมหานคร: สุวีริยาสาสน์การพิมพ์.

บุญเสริม อบอุ่น. (26 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)

เปี่ยมอำพร ช่วยบำรุง. (2564). การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ระพีพรรณ คำหอม. (2564). รูปแบบที่เหมาะสมของการจัดบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

รัชนีพรรณ ณ นคร. (24 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)

ฤดีมาศ พุทธมาตย์ และคณะ. (2563). การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา. วารสารสภาการพยาบาล, 35(1), 63-64.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). เทคนิคทางการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สวีริยา สาสน์.

วงศ์วชิร โอวรารินท์. (22 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)

ศศิวิมล กองทรัพย์เจริญ. (2563). “ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตตำบลตาสิทธิ์อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง”. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). ดัชนีพฤฒพลังผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.

สิรินทร บัญชา. (24 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)

สุธีรา ประดิษฐ์ผล. (26 ก.พ. 2568). การพัฒนาการบริหารกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ. (ประสิทธิ์ ดิษสระ, ผู้สัมภาษณ์)